

Lähedase eest hoolitsemine

Dementsusega seotud pidamatus
hooldaja perspektiivist

Barbara Pointon

barbara@pointon.name

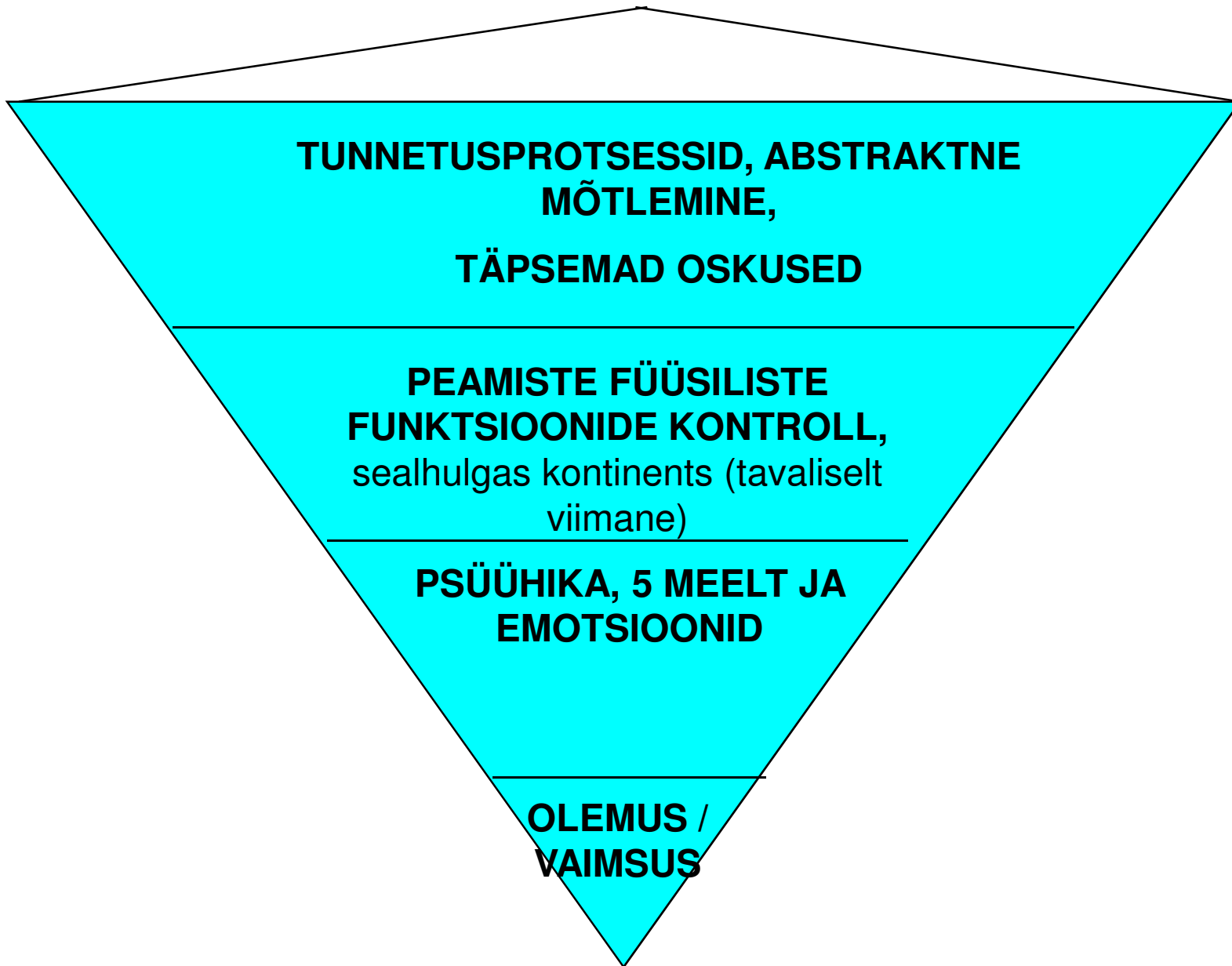
Malcolm 1992.
aastal,
51aastasena,
vahetult pärast
haiguse
diagnoosimist

Malcolm 2007. aastal, üks päev enne surma, 66aastasena

Dementsuse sagenemine

- Üle 100 dementsuse tüüpi, millest Alzheimeri tõbi on sagedasim.
- Juhtiv surmapõhjus südamehaiguste ja pahaloomuliste kasvajate kõrval.
- Kolmandikul üle 65aastastest inimestest on elu viimasel aastal dementsus.
- 66% hooldusasutustes elavatest inimestest on dementsus.
- Üle 80aastaste hulgas esineb seda ühel inimesel kuuest.
- Suureneb patsientide arv vanuserühmas 40 – 65, sealhulgas ka Downi sündroomiga patsiendid, kes elavad kauem.
- Üha suurem arv peamiselt eakaid dementsusega inimesi vajab kvaliteetset pidamatuse hooldust.

Varane staadium: kas see on tõesti pidamatus?

- Inkontinents on üks peamisi põhjusi, miks sugulastest hooldajad hooldatava hooldusasutusse paigutavad – enneaegselt?
- Kuidas aidata inimestel kauem kontinentsi säilitada?

PROBLEEMID ja LAHENDUSED

- Unustab isegi omas kodus, kus tualett asub
- Kui uks on suletud, siis “tualetti selle taga ei ole”
- Tualett asub ühe ukse taga paljudest; ei suuda lugeda sõnu; tavapärased meest või naist tähistavad piktogrammide ei pruugi midagi tähendada
- Meelde tuletada või käia tualetis iga 2–3 tunni järel
- Tualetipoti pilt uksele; teist värvi uks
- Jätta tualeti uks avatuks, et wc-pott oleks näha
- Hooldaja peab kontinentsiga tegelemiseks aega võtma – kui sellega ei tegeleta, siis kontinents kaob
- Igaühel on õigus abile tualeti kasutamisel

Varane staadium: kas see on tõesti pidamatus?

- Ei suuda avada püksilukke või nõõre ega vööpandlaid; naisi ajavad segadusse riietuse erinevad kihid.
- Lihtsustada riietumist: dressid (meestele ja naistele), kummiga värvlid, ise üleval püsivad sukad või sokid, mitte sukkpüksid. Pakkuda abi, seejärel lahkuda. Inimesed eelistavad privaatsust. Nad ei kuku potilt maha! Uuesti sisenemiseks koputada.
- Probleemid ruumitajuga: mehed seisavad potist liiga kaugel; ebatäpne suunamine.
- Suunata potile diskreetselt lähedamale, abistada suunamisel; istuda potile?
- Soovimatus, isegi hirm kasutada ühistualette
- Ühekordsed eredavärvilised paberist tualetipoti istme katted

Varane staadium: kas see on tõesti pidamatus?

- Aluspesu määrimine uriini / roojaga
- Võrdlus väikeste lastega. On unustanud tualetipaberi korrektse kasutamise – mida ei ole näha, seda ei suuda ette kujutada. Pakkuda abi. Kontrollida lahkliha kahjustuste suhtes, kõva tualetipaber – kasutada beebisalvrätte?
- Tõeline inkontinents algas voodimürgamisega (viivitus signaalide tõlgendamisel); mähkmed ja madratsikate.
- Puhkuste lõpp
- Kontinents päeval kodus, inkontinents päevases hooldusasutuses
- Päevaste mähkmete kasutamine ainult reisidel ja seltskondlikel üritustel, õnnetuste puhuks

Vastupanu / agressiooniga toimetulek

- Vihane enda peale ja agressiivne minu suhtes, eriti hügieenitoimingute tegemise ajal.
- Keeldub pükse alla laskmast: öösärkide kasutamine pidžaama asemel.
- Mõned hooldusasutused kasutavad piinlikkustunde ja / või agressiooni vältimiseks kattelinu. Eneseväärikus ja austus.
- Usalduse loomiseks on oluline sama / tuttava personali kasutamine.
- Agentuurist saadeti 8 kuu jooksul 14 erinevat hooldustöötajat – see muutis Malcolmi meie kõigi suhtes väga agressiivseks.
- Kurnatuna paigutasin ta hooldusasutusse. Parema toetusega oleksin jõudnud ise edasi hooldada; hooldus kodus on odavam ja hooldekodukohtadest on puudus.

Topeltinkontinentsiga toimetulek

- Hooldeasutuses tekkis Malcolmil väga kiiresti topeltinkontinents.
- 2 aastat hiljem uuesti kodus: väikseimad, odavaimad määratud mähkmed; märgade voodilinade ja riiete virnad
- Taotlesin kontinentsi ümberhindamist tema pikkuse, vanuse ja kehakaalu jaoks sobiva suuruse ja imavusega mähkmete jaoks.
- Liikuvuse kadu: keeldusin kateteriseerimisest – ta ei saaks aru kateetri otstarbest ja tõmbaks selle välja.
- Malcolm roojas hooldekodus mähkmesse, kuid kodus pärast roojamiseks sama kellaaja sisseseadmist enam mitte.
- Protsess nõuab aega – võib-olla isegi 30 minutit; pehmendustega hobuserauakujuline potitool; gravitatsioon lihtsustas soole head tühjenemist.

Topeltinkontinentsiga toimetulek

- Mõned sagedamini kasutatavad antipsühhootilised ravimid põhjustavad kõhulahtisust (nt haloperidool) ja neid tuleks vältida.

RASKE DEMENTSUS

- Soolestikust tulevaid signaale ei mõisteta; aju kaotab kontrolli lihaste üle, mida kasutatakse roojamise teadlikuks kontrolliks. Ei ole tavaline kõhukinnisus – neuroloogiline, mitte füüsiline probleem.
- Hooldekodude õed ei mõistnud, kuidas dementsuse diagnoos mõjutab tavapäraste hooldustoimingute tegemist. Vajadus dementsusega patsientide hooldustoimingute alase nõustamise järele.
- Lahtistite igapäevase kasutamise tõttu tekkis rooja leke; tavapärasemad päraküküünlad ja klistiirid ei toimunud.
- Soolel tuleb lasta täituda 3 kuni 4 päeva jooksul.

Igapäevarutiin raske dementsuse korral

- Väljaheide tuleb hoida pehme – 1 liiter vedelikku, värsked puuviljad (pirnid), 10 ml musta siirupit (melassi) hommikusöögihelvestega iga päev
- 3. päeval: lisada 4 püreeritud kuivatatud ploomi ja mahla
- 2 Bisacodyli supposiiti – oodata 3 – 4 tundi
- Haige tõsta potitooli; ringjas kõhumassaaž; seista tema selja taha ja lasta tal nõjatuda ettepoole ja lükata ennast abistaja poole.
- Paksendatud külmade jookide kasutamisel tekkis kleepuv roe.
- Päraku stimuleerimine sõrmega vallandab roojamisprotsessi – alakehahalvatusega patsientidel kasutatav meetod.
- 9 topeltinkontinentsiga aasta ja 7 liikumatuse aasta jooksul ei olnud Malcolmil kunagi ühtegi lamatist.

Elutuba, mis on ümber korraldatud Malcolmi toaks ja milles on elektriline lamamistool, haiglavoodi, tõstmisseade ja käsitsi juhitud ratastool

Kudede elujõulisus

- Ei ole ainult voodihaige. Asendi sage vahetamine: voodi (korrigeeritava seljaosaga) – lamamistool – ratastool.
- Mähkmete regulaarne vahetamine. Tõstmisseadme kasutamine.
- Surve leevendamise vahendid tuleb võtta kasutusse probleemide tekke vältimiseks, mitte pärast probleemide teket. Geelmadratsid, -padjad ja viimaks ka vahelduvad õhkmadratsid.
- Tugev kaalulangus on dementsuse hilises faasis vältimatu.
- Eriti hoolikas puhastamine: puuvillased salvrätid ja pehmetoimeline seep, vee baasil kreemid ja vesi; õrn, kuid põhjalik kuivatamine.
- Forever Living tooted: aaloegeel; samuti vahendid hemorroidide, soori, mähkmelööbe vastu.

Kontinentsi kvaliteetne käsitus

- Aeg, leidlikkus, austus: dementsusega inimene on ikkagi terviklik isiksus
- Individuaalne inimesekeskne lähenemine
- Õiged vahendid
- Hea hügieen
- Infektsiooni ja nahadefektide tekke vältimine
- Hoolduspersonal (igal pool), kes austavad väärikust, mõistavad isiklike eelistusi ja inimese elulugu, kes mõistavad dementsuse korral tekkivat inkontinentsi.
- Rahulik, kannatlik ja julgustav suhtumine dementsusega isikusse.

**Kontinentsi kvaliteetne käsitus parandas
Malcolmi ja minu elukvaliteeti väga palju**